

REDACȚIUNEA,
ADMINISTRAȚIUNEA ȘI TIPOGRAFIA
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Prețuri neretratele nu se
primește.
/ subscripțiile nu se retrimit.
I A S E R A T E
se primește la Administrația
Brașov și la următoarele
BIBLIOTECI DE ANUNȚURI:
Dr. Meșu la M. Dukas Nachf.
Hr. Augenthaler & Emmerich
Hr. Heinrich Schalek. A. O.
polik Nachf. Anton Orpelik.
In Budapesta la A. V. Golber-
ger. Ekstein Bernat. Iuliu Le-
opold (VII) Brzazdziej-körut
Prețuri inserțiilor: o serie
garanți pe o coloană 10 bani
pentru o publicare. Publicării
mai dese după tarife și țev.
1899. — ANUNȚĂRILE pe pagina
30 a costă 20 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

ANUL LXXII.

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru ARȘI-URZARI
Pe un an 24 cor., pe șase lu-
ni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminică 4 cor. pe ca-
Pentru România și străinătate.
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 fr. pe an.
Se primumă la toate ofi-
cile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrația. Piața mare
1899. Nr. 30. etagiu
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu dusul acasă: Pe un an 24
cor., pe șase luni 12 cor., pe
trei luni 6 cor. — Un exem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele, cât și inserțiile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 221.

Brașov, Luni-Marti 13 (26) Octomvrie

1909.

Iașa Tomici iarăș e „măgar“.

II.

Ce e drept, sârbii radicali de-
odată cu intrarea lor în clubul na-
ționalist și-au garantat, cu mai
multă sau mai puțină stăruință și for-
malitate, un fel de „mână liberă“ în
chestiile de drept public. Și s'a făcut
o greșală chiar din partea tuturor,
lăsând pururea pe a doua zi — Ro-
mânii aveau doar rolul conducător în
club... — formularea unui program com-
mun al naționalităților, programul clu-
bului. Sau cel puțin un „plan de ac-
țiune“, ca să păstrăm termenii lupte-
lor politice din țara asta. Cu toate
astea unei alianțe serioase și cinste
nu-i sta nimic în cale. Faptele adevă-
rate și bune doar, nu programele le
sevărșesc ci oamenii. Curățenia sufle-
tească și statornicia oamenilor.

Durere și rușine pentru singura
opozitie din parlament — care atât
de ușor putea să câștige aureola tu-
tutor opozițiilor — tocmai aceasta cu-
rățenie sufletească și statornicie lip-
sea! Partidul lui Iașa Tomici, cel cu
două pei, nu putea să se lapede de
prietinția kossuthistă.

Sârbii radicali au fost prinși de
mai multe ori în flagrant delict. Clu-
bul însă s'a făcut a n'aude nu vede.
Era în joc cinstea ideii, cinstea alian-
ței, și trebuiau păstrați măcar for-
mele esterne ale armoniei.

Pe față și-au dat firea lor adevă-
rată, când cu goana pornită împotriva
lui Dr. Alexandru Vaida. Înșelați de o
scurtă șovăială a unei părți din sec-
ția română a clubului, ei au crezut
că vor putea produce o spargere în
club, o desbinare între Români, și ne
sunt încă proaspete în memorie de-
clarațiile de reprobare, ce le făcea în
dreapta și stânga până și jupânul
Mrkšici. N'au isbutit. Cel mult doar,
ca, din momentul acela, clubul să fie

mai cu băgare de seamă față de cu-
cul, care-și căuta șiret un cuib strein.

*Evident, sârbii radicali lucrau
după gândul kossuthiștilor, și în spe-
cial după al lui T. Bathiany — la
comandă, sau fără comandă, n'avem
dovezi pozitive ca s'o afirmăm. Clu-
bul era în corn de capră.*

Să dai afară din club pe depu-
tații radicali, nu se putea, fără de un
scandal oarecare. Și Românii iarăș
ținură mai mult la epitetul de „eu-
ropeeri“ decât la un gest energetic de
mândrie și de curățire. Pe deasupra
un tratament atât de radical față de
deputații sârbi, fără a-i putea arăta
o cauză mai gravă, s'ar fi explicat de
un afront adus poporului sârb. Ceia
ce trebuia evitat până se putea.

Nu mult s'a putut.

Că a ținut și atât, se explică prin
faptul, că sârbii radicali nu mai ve-
neau la ședințele clubului, iar dacă
veneau, ședințele se sfârșiau foarte re-
pede și fără de nici o desbatere de
importantă. În modul acesta criza la-
tentă abia în spre primăvara anului
câtră sfârșitul căruia ne apropiem s'a
dat pe față. În 24 Febr. 1909, fiind
la ordinea zilei în dietă proiectul de
lege pentru recruți, radicalul I. Ma-
noilovici vorbi la proiect tocmai in-
tr'un înțeles contrar cu cel precizat
de Dr. I. Maniu, oratorul oficios al
partidului. Nu se putea un caz mai
grav de călcarea a disciplinei de par-
tid decât acesta. Nu mai era indoială:
marionetele radicale se mișcă după
indemnurile primite din cele mai pu-
țin respectabile colțșoare ale parti-
dului kossuthist!

Și dacă ar fi avut cel puțin bâr-
băția faptelor proprii, dar n-o aveau.
Popularitatea între alegătorii s'ar fi
perdut dintr-una, și cucereau teren
liberalii, îndată ce s'ar fi știut ade-
vărata cauză a ieșirii lor din partid:
tradarea. Pentru pierderea populațiilor

electorale de altă parte, cam proble-
matică respalata kossuthiștilor, al căror
sprijin le adusesse la alegeri numai
trei mandate. O atitudine bărbătească
era primejdioasă din toate punctele
de vedere. Deci în loc de așa „trage
consecințele“ Manoilovici și soții lui,
și a-și anunța ieșirea din partid după
vorbirea din 24 Februar, — au făcut
pe naivul și au așteptat somarea pre-
sidentului Dr. Mihali, ca să se justi-
fice în fața clubului. Somați să dea
seama, tot nu ieșiră încă din club.
Nu ieșiră nici la multele indemnuri,
nu prea prietinești, primite destul
de des, pe cale particulară dela
membrii clubului. Faceau ca și avo-
cații cei răi: trăgăneau până se putea.

Odată cerura amânarea ședinței,
în care avu să se justifice Manoilovici;
a doua oară nu s-au prezentat. Pe
5 Oct. s-a convocat apoi o ședință
anume pentru a pune capăt înșfârșit
afacerei, și atunci Manoilovici a și
incălcit niște explicații slăbuțe. Clubul
nu i-le putea primi și-i dete, cu o
vădită aluzie, un nou termen de a se
— explica. Înșfârșit radicalii înțeleseră
situația, și convocând o adunare a
partidului lor de acasă și lăsând să
se aducă aci o hotărâre, ce mai acopere
rușinea lor — anunțară clubului in-
depărtarea lor din alianța naționa-
listă, sub cuvânt că sunt stânjeniți
în acțiunea lor politică referitoare la
probleme de drept public. *Bineîn-
țeles, nu s'a făcut și nu se va face
nici o încercare de a-i reținea!*

Criza s-a terminat neted. Prea
neted dacă te gândești ce grave sunt
cauzele cari i-au dat naștere. Clubul
naționalist a ținut să fie modern și
cult. A făcut divorțul în pace, ferin-
du-se de certele și strigătel e de
mahalagiu. Am putea zice că le-a
lăsat Sârbilor o retragere glorioasă,
cu risicul chiar de a cădea asupra
sa odiul desbinării din clubul națio-

nalist. Noi n-am vrea să cadă asupra
Românilor acel odin, și de aceia am
desvălit fără cruțare adevărata cauză
pentru care Sârbii radicali au fost
siliți a eși din clubul naționalist, atât
de lănced în manifestările lui ca și
clubul mai multora. După lichidarea
coaliției maghiare parcă era natural
să lichideze și coaliția nemaghiarilor.
Dacă nu ne-am molipsi totdeauna de
spiritul politicii maghiare, n-am avea
dreptul de a sta după o jumătate
de veac de luptă mai înapoiți mai
nebăgați în seamă, cu inimile mai
strânse și cu frunțile mai plecate,
decum fusesem la începutul luptei!

De perderi nu ne plângem, nici
noi nici Slovaci, credincioșii noștri
aliați, cari totdeauna au fost mai stă-
pâniți de simpatia celor de o inimă
cinsită față de noi, decât de simpatia
celor de o rasă față de Sârbi. În cei
trei deputați sârbi n-am pierdut decât
pe un negustor de porci, paremi-se,
și doi avocați de provincie. Dacă ne
măhnește ceva este, că tocmai Sârbii
ai căror bărbați mari de prin anii
1870 au pus la cale întâiul congres
al tuturor naționalităților, — tocmai
dela acest neam, încăput pe mâinile
astorfel de conducători trebuie să vină
desbinarea! Dacă deplângem ceva,
este că Sârbii atât de puțin au știut
să învețe din pățania Croaților cu
„rezoluția“ lor dela Fiume!

Șeful lor, Iașa Tomici, își mai
poate lua o diplomă de — sinceritate!

Sinodul archidecezan din Blaj,
*dupa cum aflăm din locuri com-
petente, va fi convocat pe 23 Novem-
brie n. a. c. și va desbata asupra
celor mai ardente chestiuni ale cle-
rului gr-cat. Afară de aceste ches-
tii particulare va lua poziție în
chestia ordonanței de catechizare și
în chestia școlaelor noastre popo-
rale.*

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

A 70 aniversare a Nașterii Chimistului Român Nicolae Teclu.

1839 — 12/25 Octomvrie — 1909.

Sub titlul de mai sus a apărut zilele aceste
în institutul de arte grafice C. Sfetea din Bucu-
rești o broșură festivă, în care pe lângă câteva
fotografii, bine reușite, cari ne înfățișează pe eru-
ditul nostru chimist septuagenar în diferite tim-
puri ale vieții sale rodnice, găsim date prețioase
privitoare la viața și activitatea sa științifică.

Reproducem din această broșură aniversară
următoarele pasaje:

Lucrările originale publicate de Teclu
trec peste cincizeci și sunt răspândite prin
deosebite reviste de specialitate. Cele mai
multe lucrări se referă la studiul gazurilor,
la industria hârtiei și mai ales asupra
flacării. Din îndelungatele sale studii asupra
flacării, a rezultat perfecționarea becului
lui Bunsen, care sub numele de »becul-
Teclu« este astăzi răspândit în laboratoa-
rele de chimie din toate țările.

Cu ocaziunea congresului internațio-
nal de chimie aplicată, ținut la Viena în
anul 1898, Teclu a ținut două importante
conferințe: despre intensitatea luminii și
de pre flacără. În cea dintâi conferință
a arătat aparatul construit de d-sa pentru
determinările transparente corpurilor.

Acest aparat a fost construit dela în-
ceput pentru examinarea hârtiei; el poate
însă să fie întrebuințat și pentru a stabili
diafanitatea în general. Aparatul lui Teclu
constitue o modificare a radiometrului lui
Crookes, pus în legătură cu un electro-
magnet și cu o lumină incandescentă.
Prin determinarea transparentei substan-
țelor licide organice, d-l Teclu a găsit o
conexiune între diafanitatea și greutatea
moleculară, respective constituția chimică.
Aparatul poate fi întrebuințat și ca foto-
metru, însă profesorul Teclu nu se ser-
vește pentru acest scop de lampa lui Hef-
ner, ca unitate de măsură a luminii, ci
de o lumină electrică incandescentă, con-
struită de d-sa, compusă din un fir de pla-
tin-iridiu (25% iridiu) prin care trece un
curent de o intensitate hotărâtă.

În a doua sa conferință, despre fla-
cără, face o dare de seamă asupra diferi-
telor becuri pentru lumina gazului aerian,
desvoltă teoria flacării și expune studiile
făcute de d-sa în această privință. Demon-
strează apoi defectele becului numit al lui
Bunsen, cu care nu se poate atinge maxi-
mul tiragiului de aer și prin urmare nici
al căldurii. Pentru a înlătura aceste de-
fecte, profesorul Teclu a reușit să con-
struiască un nou bec, numit »becul-Teclu«,
care face posibilă o regulare a conductu-
lui aerului și a gazului și care produce o
temperatură foarte mare. Becul-Teclu se
poate aplica la diferite trebuințe ale labo-
ratoarelor de chimie, iar pentru luminat

este introdus încă de mult în mai toate
țările.

De mult timp Teclu se ocupă cu prin-
cipiile după cari s'ar putea rezolva navi-
gația în aer și încă la anul 1894 — 7
Iulie — și-a expus părerile într'un mic me-
moriu inedit, contrasemnat de doi profes-
sori, colegii ai d-sale.

Principiile expuse de Teclu — și după
cum se vede puse în practică acuma în
urmă și de Blériot — le dăm aci în rezu-
mat: 1) Ridicarea și mișcarea corpului
plutitor în aer — în toate direcțiunile, se
vor face prin aparate provăzute cu aripi.
2) Ca putere motrică se va întrebuința
forța de expansiune a gazelor, ce se pro-
duce prin corpurii ușoare și explosive,
astfel regulate ca să se aprindă încetul cu
încetul în mici cantități. 3) Aceste condi-
țiuni se vor putea implini întrebuințând
aripi cu elice, asemenea roților Segner, iar
ca material motric se va folosi praf de
pușcă ce produce puțin fum. Realizarea
practică a acestor principii cere cheltuieli
foarte mari și prin urmare capitale con-
siderabile. Teclu nu a putut-o săvârși, din
lipsă de capital.

Cred că este interesant a se aminti
aci încă două lucrări grele de rezolvat, pe
cari însă d-l Teclu le-a rezolvat cu deplin
succes.

În anul 1889 s-a întâmplat la Anvers,
în urma unei exploziuni de dinamită, un
mare incendiu, căruia au căzut jertfă între

alte și 67 acțiuni de stat austriace, de
câte o mie florini, dimpreună cu copoa-
nele lor, cari se carbonizaseră de tot într-o
casă de fier. Profesorul Teclu fu însărcinat
de autoritățile respective să încerce, dacă
poate să dovedească identitatea acestor
hârtii de valoare, pentru ca cei interesați
să nu rămână de pagubă. Rezultatul în-
sărcinării lui Teclu a fost desăvârșit și
statul a despăgubit pe cei interesați cu
întreaga sumă de 67 mii de florini. Un
caz analog s-a întâmplat anul acesta la
Cracovia.

Doamna Ianina Borowska avea inte-
res ca unele hârtii ce se aflau în mâinile
doctorului V. Lewicki să fie suprimate. În
ziua de 5 Iunie avocatul Dr. Lewicki fu gă-
sit grav rănit în locuința sa. D-na Borowska
vizitase pe avocat și — după ce săvârșise
probabil ea crima, tot ea anunță societate
de salvare, că Dr. Lewicki s'ar fi îm-
pușcat, apoi aruncă o mulțime de hârtii
în sobă și le aprinse. Era întrebarea dacă
între aceste hârtii carbonizate se găsesc
și scrisori de-ale acestei adepte a princi-
piilor socialiste și bănuite spione rusești
și ce conțin aceste scrisori?

Autoritatea judecătorească a cerut
ajutorul științei, incredințând d-lui Teclu
resturile hârtiilor carbonizate spre a se
dovedi cuprinsul. D-sa este la sfârșitul ace-
stei grele lucrări și cu speranțe de succes.

Slovacii și dinasticismul. Ziarul lui M. Hodza, »Slovensky Tizdenik« scrie: »Dacă ar fi cât de puțin adevăr în svonul că regele ar fi abandonat sufragiul universal, atunci vom fi necesitate noi partidele nemaghiare să revizim întreaga politică noastră. Dacă regele ar întoarce spatele politicii dorite de popor și pe care ni-a promis-o și s-ar hotărî de pildă să-l numească pe contele Andrassy de ministru-președinte, atunci și noi, națiunile nemaghiare vom abandona politica noastră până aci întemeiată pe un adânc sentiment dinastic și vom sprijini pe kossuthiștii ce mai turbați, lucrând din răspuneri, ca la alegeri să fie măturați toți candidații lui Andrassy.

Congresul național-bisericesc.

— Dela corespondentul nostru. —

Sedința IX.

Vineri, 22 Oct. n.

S-a început la orele 4 p. m. Președintele Mitropolitul Ioan Mețianu, notar Lazar Triteanu. Continuă discuția pe articole asupra regulamentului pentru examenul de calificare învățătorescă. Paragrafii dela 5 până la 43, se primesc, parte neschimbați, parte cu modificările făcute din partea comisiei. Se mai adaugă un paragraf, că regulamentul intră în vigoare după publicarea ce se va face în toaia oficială a metropoliei. Totodată se autorizează consistoriul mitropolitan, ca în cazul, dacă va pretinde guvernul unele întregiri ori modificări, să le poată face în cercul propriu de competență.

Tot domnul Vasile Goldiș, raportează în chestia »regulamentului pentru organizarea învățământului în școlile populare. Espune cuprinsul regulamentului, pe care comisiunea l-a aflat destul de bine compus, și numai puține modificări a aflat de lipsă să facă în el. Vorbește despre școala de repetiție, care nu e obligatorie pentru confesiuni, lucru pe care-l dovedește cu citate din legile țării.

Propune deci, ca pretulindenea să fie șters din proiectul de regulament aceea ce se referă la școala de repetiție, încolo regulamentul să fie primit în general și în special, cu micile modificări stilare pe care le va propune. Dep. Lazar Triteanu, comunică congresului schimbul de acte între superioritatea noastră bisericească și guvern, în chestia școlilor de repetiție, pe care guvernul vrea să le vadă prefăcute în școlile agronomice. Crede, că școlile de repetiție ar putea să fie susținute cu limba de propunere a bisericeii.

Acceptându-se părerea raportcerului, se intră în discuția pe articole. Se votează paragrafii 1—12, conform modificărilor propuse de comisiune. La §-ul 13 face deputatul N. Borzea amendamentul ca învățătorul se grijească și de mergerea elevilor la biserică. Paragrafii 14—16 se votează. Paragraful 17 și 19 se șterge. Ceilalți paragrafi se primesc neschimbați, până la paragraful 77. Paragraful 78 conform propunerii comisiei școlare se șterge de tot, ca contrar dispozițiilor cuprinse în statutul organic, după ce congresul ascultă și lămuririle date din partea d-lui L. Triteanu. La paragraful 81 comisiunea face

amandamentul, ca manualele de școală, acceptate de bune într-o dieceză, să fie acceptate de bune în întreaga mitropolie.

Deputatul L. Triteanu e în contra amendamentului și cere menținerea uzului de până acuma. Deputatul Em. Ungureanu crede, că censurarea cărților de școală ar putea fi trecută în competența consistoriului mitropolitan. Arhimandritul V. Mangra sprijinește propunerea lui L. Triteanu și crede, că la censurarea cărților de școală ar trebui să se pună pond mai ales pe corectitatea limbii. Protosincelul Dr. I. T. Badescu face o întregire la acest paragraf. Arhimandritul Dr. Il. Pușcariu cere menținerea uzului de până acuma. Amendamentul se primește. Intregirea protosincelului Badescu asemenea se primește. Paragrafii 82—92 se primesc cu modificările propuse de comisiune. Ceilalți paragrafi se votează cu schimbările propuse de comisiune.

Urmează raportul comisiei fundatiunii Gozdu. Raportorul Nicolae Ivan cetește raportul consistoriului mitropolitan referitor la socotelile fundatiunii Gozdu pe anul 1907/8. Comunică faptul, că socotelile examinate în mod amănunțit sunt în perfectă regulă. Propune votarea absoluturului pe sama delegațiunii care administrează fundatiunea. Fundatiunea e de 6,800,797 coroane. Proiectul de conlus al raportorului se votează, după ce I. P. S. Sa dă lămuririle necesare, dar cu o modificare a deputatului Dr. G. Popoviciu.

Asupra raportului delegațiunii congresuale raportează Dr. Nestor Opresan. Cetește raportul și propune ca acesta să fie aprobat și luat la cunoștință, iar alegerea delegațiunii pe următorii trei ani să fie pusă la ordinea zilei. Se primește. Același raportor propune, ca cu privire la speșele plătite în procesul de despărțire al Românilor gr. or. din Fabricul-Timisoarei să fie executat conlusul adus în privința aceasta din partea congresului din sesiunea trecută. Se primește.

Raportează acum Arhimandritul Augustin Hamsea în chestia aranjării serbării centenare pentru Șaguna. Propune în numele comisiei organizatoare luarea ca aprobat la cunoștință a raportului consistoriului mitropolitan despre aranjarea lor. Editarea monografiei vechi și activitatea lui Șaguna asemenea se ia cu plăcere la cunoștință. Propune apoi un proiect de conlus, cu privire la eternizarea modului cum au decurs serbările. Spune de unde și dela cine au intrat telegrame de aderare. Exposéul făcut se ia cu plăcere la cunoștință în textuarea făcută din partea P. C. Sale. Sedința se încheie la orele 7 și jum., anunțându-se cea următoare pe Sâmbătă la orele 10 dimineața.

Sedința X.

— Sâmbătă 23 Oct. n.

Președintele Mitropolitul Ioan Mețianu. Notar Dr. G. Proca. Intrându-se în ordinea de zi, se face alegerea membrilor în delegațiunea congresuală pentru despărțirile hierarhice de către Sârbi. Se declară realeși membrii din trecut. În numele comisiei organizatoare raportează arhimandritul Augustin Hamsea asupra regulamentului pentru procedura judecătorească în cauzele disciplinare în mitropolia gr. ort. română din Ungaria și Transilvania.

In general se primește proiectul de regulament, prezentat din partea consistoriului mitropolitan. Regulamentul se votează și e articole cu mici difcultăți.

Tot comisia organizatoare raportează prin raportorul P. C. Sa Dr. Euseb. R. Roșca protosincel, asupra regulamentului pentru parohii în provincia mitropolitană a bisericiei ortodoxe române din Ungaria și Transilvania. Regulamentul se primește ca bază pentru a fi discutat pe articole. Intrându-se în discuția specială, la §-ul 9 face deputatul Dr. Nic. Comșa propunerea, ca listele electorale să se compună în câte două exemplare, unul păstrat la oficiul parohial, altul la consistorul parohial, care are să le clausuleze. Vorbește la obiect deputatul P. C. Sa Dr. Ilarion Pușcariu, Teodor Herman, Dr. G. Popovici, Dr. V. Branisce, Dr. Nic. Oncu, Part. Cosma, Nicolae Ivan și Vasile Mangra. Se primește în urmă propunerea de a se compune listele în două exemplare originale. Se primește și propunerea deputatului Dr. Oncu, ca listele să fie subscribe și de președintele și notarul comitetului parohial spre aprobare.

Discuția se intrerupe.

Sedința XI, ultima

s'a ținut în 23 Octomvrie 1909 la 4 ore p. m.

Preșident: Mitropolitul Mețianu. Notar: Dr. Proca.

La ordinea zilei a urmat continuarea referadei comisiei bisericești prin raportorul Dr. Eusebiu Roșca, asupra regulamentului pentru parohii în provincia mitropolitană a bisericii ortodoxe române din Ungaria și Transilvania, care cu unele modificări s-a și primit decidându-se a intra în vigoare cu 1 Iulie 1910.

Urmează raportul comisiei școlare care prin raportorul ei Dr. Branisce, referă asupra proiectului de regulament pentru examenul de calificare profesională la institutele pedagogice din metropolia gr. or. română din Ungaria și Transilvania. Raportorul arată, că comisiunea școlară, ținând cont de împrejurările actuale ale institutelor noastre pedagogice, s'a văzut îndemnată a nu adopta proiectul de regulament pentru examenul de calificare profesională la institutele pedagogice din Metropolia gr. or. română din Ungaria și Transilvania, prezentat de Consistorul mitropolitan, ci a compus însăși un proiect, care fiind deja tipărit, propune a se privi de cetit și a se primi ca bază la dezbateră specială.

Deputatul Dr. E. M. Cristea, având în vedere momentuoșitatea cauzei și împrejurarea că proiectul comisiei s-a prezentat congresului în momentul ultim, propune a se lua de la ordinea zilei și a se transpune, atât proiectul consistoriului mitropolitan, cât și cel al comisiei școlare. Consistoriului mitropolitan ca material, având a prezenta la sesiunea proximă un nou proiect.

Deputatul Dr. Nicolae Oncu propune:

»Ambele proiecte se transpun Consistoriului mitropolitan pentru studiere și prezentarea unui nou proiect la proxima sesiune congresuală. — Și până atunci Consistoriul mitropolitan se autorizează să stabilească normele principale de urmat în această chestiune, cu putere obligă-

toare pentru întreaga metropolie. Punându-se propunerea deputatului Dr. Oncu, care invoală în sine și propunerea deputatului Dr. Cristea, la vot: aceea cade și primindu-se aceea a comisiei: Proiectul se ia de bază la dezbateră specială.

In dezbateră specială la propunerea deputatului Emanuil Ungurean, regulamentul se primește en bloc, fiind a se pune în aplicare în mod provizor.

Chestiunea catechizării.

In chestiunea limbii de catechisare a elevilor gr. or. români din școlile elementare susținute de stat, comisiunea organizatoare, prin raportorul său Dr. Nicolae Oncu propune, iar Congresul ia cu unanimitate următorul conlus:

»In deplin acord cu vederile diecezelor și a Consistoriului mitropolitan, exprimate în remonstrațiunile sale de sub Nr. 28—909 și 334—90. Metr., înaintate la Înaltul Ministeriu de Culte și Instrucțiune publică în conformitate cu conlusul congresual Nr. 48—903, având în vedere, că în virtutea acestora — catechizarea formează un drept exclusiv al bisericeii, întemeiat pe misiunea sa divină, iar folosirea limbii române, ca limbă rituală și oficială în instrucțiunea catechizării, fiind decretată și garantată atât prin legile bisericești cât și prin legile statului și având în vedere, că acest drept de instruire a religiei este o chestie bisericească dogmatică-canonică, care nu poate forma obiect de discuție și concesiune între biserică și stat, — și având în vedere, că prin urmare nu poate sta în dreptul autorităților și organelor bisericești de a face nici un fel de abatere dela aceste principii și dela punctul de vedere al bisericeii de a săvârși catechizarea elevilor de religia gr. or. română pretutindenea și exclusiv numai în limba română, și în fine având în vedere, că ordinațiunile ministeriale emise în această chestie nu numai că nu au nici un temei legal, ci stau în flagrantă contradicere cu legile pozitive bisericești și de stat:

Congresul ca autoritate supremă bisericească în reprezentanța întregii metropolii, aprobă întru toate toți pașii întreprinși în această chestie din partea consistoriului mitropolitan și în puterea dreptului său, bazat pe §. 154 p. 2. din Statutul organic, află că nu poate admite în biserică noastră nici un fel de restricțiune a limbii de catechizare, și astfel față cu rescriptele înaltului Ministeriu de Culte și Instrucțiune publică de sub Nrii 106.267-1908 144.347—1908 și 31.003—1909 — declară, că nu se poate da consimțământul, ca în clasele superioare din școlile elementare de stat, principiile de credință mai de competenție și rugăciunile mai obicinuite — să se instrueze și în limba maghiară și preste tot interzice și oprește pe toți preoții ortodocși români din metropolie, în orice calitate ori funcțiune s'ar afla, de a primi și ezecuta în

Cronica teatrală.

Brândușa, comedie de Brieux, traducere de Em. Gârleanu.

Cine ar crede că comedia franceză din timpul de față însemnează numai spiri ușor de revistă umoristică decoltată, ori glume și farse triviale de bulevard, acela s'a înșelat. Și e o mare nedreptate care se face însăși literaturii franceze, când traducătorii și directorii de teatru aleg din lucrările dramatice franceze, tocmai pe acelea, care izvorăsc din o rafinare maladivă, pe care din fericire noi n-am atins-o încă. Lucrul acesta știe să-l înțeleagă actuala direcțiune a Teatrului Național și-l înțeleg și traducătorii de azi, care sunt și trebuie să fie scriitorii cu răspundabilitate, nu contrabandiștii literari. Brândușa lui Brieux, tradusă de d-nu Gârleanu e dovada. E o gravă problemă socială, care se pune în această comedie, mult mai gravă și mult mai actuală la noi decât în Franța. Și e de mirare că scriitorii noștri nu i-au dat până acum nici o însemnătate. E povestea dureroasă a băiatului ori fetei din popor, dusă la învățătură, crescută în alt mediu, decât acela în care s-a născut, care-și face prietini în acest mediu, în această nouă lume, care țintește să intre în ea, dar care nu poate s-o facă. Și fiindcă pe de altă parte această față s-a dezrădăcinat de

lumea în care a copilărit, fiindcă nu mai are puterea să se reîntorcă acolo, ea rămâne între două lumi, într-o crudă și amară singurătate.

E o situație tragică aceasta și în poia scenelor comice din piesă, stă viu, descoperit, tot tragicul, care strânge inima celor ce înțeleg. De altfel Brieux a înțeles că nu se poate menține tonul de comedie dela început până la sfârșit și ne-a dat și scene de o rară duiosie. Aceste scene pierd însă din puterea lor, după scenele comice, după cum și acestea stau sub greutatea zdrobitoare a tragicului întregii probleme. Așa că de fapt această comedie e comedie mai mult prin desnoământul fericit al ei și mai puțin prin elementul comic din ea. Unirea celor două elemente tragicul și comicul — unire, care există negreșit în viață, e aici puțin fericită, e nefirească, pentru că sunt unele probleme, pe care; sufletul nostru nu le poate primi puse decât dintr'un singur punct de vedere.

Eroina principală e Brândușa (d-șoara Tina Barbu) fata unui agricultor-cărciu-mar. Părinții o trimit cu multe jertfe la învățătură și fata reușește să-și ia brevetul de institutoare.

De acuma începe lupta. Nu e numită institutoare, pentru că sunt prea multe candidate, și pentru că nu sunt numite de cât acelea, care pot să-și jert-

fească demnităta și cinstea. Se întoarce deci în familia ei, care o privește la început ca pe un odor neprevăzut, dar pentru care devine de la o vreme o povară. Ea nu se poate înțelege nici cu tată-său nici cu mamă-sa, are prietină pe Lucia Galoux, fata unui mare proprietar din sat, și oțtează după felul de viață al acestuia, ba poate nădăjdui că fratele acestuia o s-o ia de nevastă. Situația ei în familie devine din ce în ce mai grea, ea ar dori să prefacă totul în casa lor, să facă o casă de oameni bogați; îndică tatălui ei mijloace, prin care credea ea că s-ar putea îmbogăți, mijloace care însă dau greș și atunci conflictul se dezlănțue. El devine din ce în ce mai acut până când tatăl ei ajunge s-o bruscheze, s-o bată. Atunci ea părăsește casa părintească, cu gândul de-a nu mai reveni.

După un an de luptă cu viața aprigă neîndurată a Parisului, viața care a zdrobit-o și a adus-o la realitatea cumplită și neînduplecată, ea se reîntoarce acasă pentru că nu mai avea ce mânca. Tată-său e crud, el nu-i deschide brațele și atunci ea într-o pornire de desnădejde îi spune toate năcăzurile, prin care a trecut, îi povestește cum în Parisul avuției și al artei se robește munca fetelor și li se pângărește cinstea și cum numai acelea pot pătrunde în viață, care nu se înfocără în fața desfrăului.

Când tatăl se convinge că fata e vindecată de visurile ei de mărire și că e hotărâtă să lucreze alături de el și cănsă consecanțul lui, Morillon, o cere în căsătorie pentru fiul-său, care o iubea de mult atunci conflictul se rezolvă spre fericirea tuturor.

Acest desnoământ și mai ales aprigul rechizitoriu, pe care Brândușa îl face societății, îl face în special celor fete care se aruncă în brațele desfrăului pentru a parveni — face din lucrarea lui, Brieux o piesă tezistă, o piesă cu tendință directă, nemijlocită. Ideia fundamentală-problema socială, de care vorbiam la început e deci dubată de această tendință, care răsare clar, mai ales în ultimul act. Această dublare e în defavorul piesei cu toate că problema și tendința sunt în strânsă legătură și cea de-a doua trebuie socotită ca rezolvarea celei dintâi. Ideia fundamentală ar fi fost mai bine intrupată, impresia ar fi fost mai puternică, dacă această tendință n-ar fi fost așa de transparentă. Socotesc că privește tendința că tratarea ei e în todeauna extraordinar de grea și că reușită e numai atunci când nu bănuim, că avem în față o piesă tendențioasă, când adică tendința nu ne rămâne în suflet de cât ca o puternică impresie estetică.

Piesa mai suferă și de o oarecare lipsă de unitate a caracterelor, în special a ca-

LEGĂTORIE DE CĂRȚI,

noă și modern aranjată.
ATELIER pentru CARTONAGIU și TIPAR AURIT
Brașov, Strada Spitalului 34.

Subsemnatul am onoarea a aduce la cunoștința On. public, că în calitate de cel mai vechiu concesionat recunoscut și expert specialist am ajuns în plăcuta poziție a putea lua în executare toate lucrările aparținătoare specialității mele și a le executa pe lângă cele mai moderate și ieftine prețuri.

Apelând la sprijinul binevoitor al cînoratului public semnez cu toată stîmă

(760,1-3.)

FRIEDERIC THOISS.

Comande se iau în primire și în strada Michael-Weiss 25
(parter în curte înapoi).

La dorință cărțile se iau în primire dela particulari și li se aduc acasă.

PRIMA FABRICĂ de ARME din FERLACH
PETER WERNIG
SOCIETATE CU CAPITAL LIMITAT, FERLACH, KÄRNTEN

Recomandă produsele sale recunoscute ca fiind de prima calitate și anume:

Puști de vânătoare și de serviciu, de tot-felul, încercate de către autorități. Pistoale și Revolvere dela cele mai simple până la cele mai fine și cu toate prețurile.

Cea mai mare putere de penetrațiune.

La cerere se expediază Prețul curent ilustrat, gratis și franco.

Specialitate: Singurii fabricanți de puști cu 4 tevi dovedite ca foarte bune. Se fabrică arme după dorință și speciale, se fac reparațiuni și prefaceri de tot genul și foarte solid cu prețuri ieftine.

Depou bineasortat cu requisite pentru vânătoare și cu toate obiectele în legătură cu aceasta.

Condițiuni speciale pentru d-nii revânzatori și fabricanți de arme.

AMERICA

Plecarea din **HAVRE** în fiecare Sâmbătă. Din **VIENA** în fiecare Marțea. Bilete de drum pe

Linia franceză.

Bilete de drum pe căile ferate americane la ori și care stațiune cu prețurile originale.

Informații gratis și franco să pot lua numai dela **Linia franceză.**

Vien IV. Wiedner Gürtel Nr. 16.

(Gegenüber der Süd u. Staatsbahn). Adresa a se observa acurat.

(687,6-15.)

Cărămizi și țigle

se află în magazinul nostru din Bistrița, piața cailor Nr. 9, cu următoarele prețuri:

o mie de cărămizi în magazin . . . 28 C.
în wagon la gara d'n Bistrița . . . 34 C.
o mie de țigle (șirepuri) în magazin . . . 15 C.
în wagon la gara d'n Bistrița . . . 16 C. 40 f.

Cărămizile și țiglele (șirepuri) sunt de calitate superioară, lucrate și arse foarte bine, d'n vestitul lor mălos ce se află în Bistrița.

Comandele cu calea ferată se efectuează prompt. Prețul se rambursează, dacă nu se statorcesc altcum condițiile de literare.

Probe la cerere se trimit.

Societatea acționară de cărămidărie în Bistrița (Besztirzer).
(703,13-20.)

Dela librăria „GAZ-TEI“ Brașov se pot procura următoarele carti

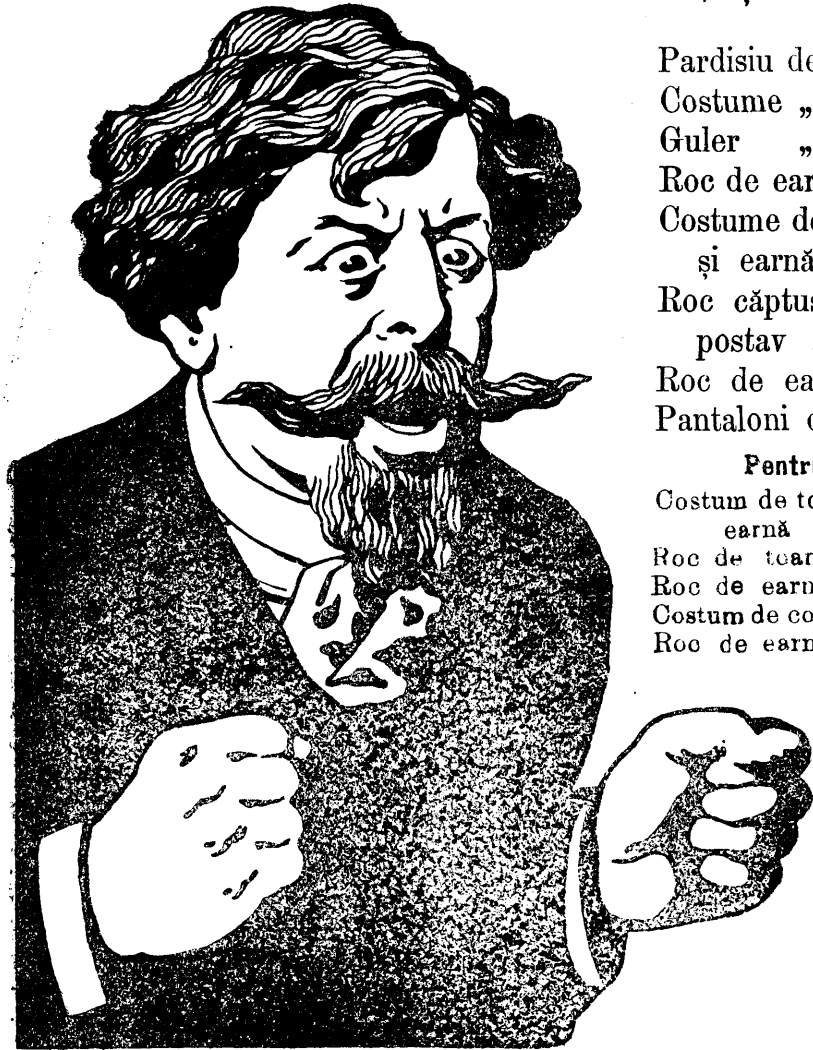
(La cărțile aici înscrise este a se mai adauga pe lângă portul postal arătat, încă 25 bani pentru recomandație.)

- M. Sadoveanu, „Floarea Oflită“, roman. Prețul 2 cor. (plus porto bani) 20
- Ștefan Iosif, „Credințe“ Poezii a cor. 1.50
- Em. Gârleanu-Emilgar, „Bătrânii“, schițe din viața boerilor moldoveni 1.50
- Eugeniu Bourcaanu, „Povestiri din copilărie“. Prețul a cor. 1.50
- Ion Manolache-Holda, Fețe, portrete schițe și nuvele, ediție I. 316 pag. Prețul Lei 1.50
- Vasilie C. Osvadă, „Legea Tovarșilor“. Prețul — 50 cor. (plus 5 porto b.) — 55
- M. Eminescu, Poezii postume, ediție nouă, 263 pag. cu note. Prețul c. 1.50
- Il. Chendi, „Fragments“. Un șir de interesante articole (informațiuni literare), și sunt o continuare a volumelor „Prețurii“ și „Folietone“ seri se. 246 pag. Prețul . . . Lei 2.50
- A. N. Beldiceanu, „Chipuri dela Mahala“ Conține 305 pag. Prețul cor., 1.50
- Dante „Infernul“ traducere în versuri de N. Gane. Prețul 3 cor. 50 bani, plus 30 bani porto.
- „Prin Vraja Dragostei“, nuvele de Vasile Pop, editura Minerva. Prețul C 1.50 plus 10 fileri porto.
- Guy de Maupaansst „Povestiri ale tradase de M. Sadoveanu. 2 cor.
- Octavian Goga „Poezii“. 1 cor.
- Zaharie Bărsan „Poezii“. 1 cor. 50.
- Sandu (Aldea) „Catic ca Pulgarului“ — 50 bani.
- Ioan Adam: „Năzuințe“ povestiri și „Pe lângă vată“, pîde și glume țărănești. Ambele a 1.50 cor.
- St. O. Iosif, „Zorile“ Dramă istorică în două acte și în versuri. Prețul 1 cor. (10 b. porto).
- „P. Ispirescu“ Povestiri unchișu n. sfatos. 1 cor. 50. (10 b. Porto).
- M. Sadoveanu „Vremuri de Bejani“ 2 cor.

Banii mei nu voi arunca pe fereastră de aceea cumpăr hainele trebuincioase de toamnă și iarnă numai dela firma

Henrik Izsák & Cie.

Brașov, Strada Porții Nr. 9-11.

Prețurile de reciam:

	Cor.
Despărțământul pentru bărbat:	
Pardisiu de toamnă	18
Costume „ „	20
Guler „ „	11
Roc de earnă negru	17
Costume de toamnă și earnă . . .	17
Roc căptușit cu postav . . .	19
Roc de earnă . . .	12
Pantaloni de earnă	6
Pentru copii:	
Costum de toamnă și earnă	11
Roc de toamnă . . .	14
Roc de earnă	15
Costum de copii 3-10 ani	6
Roc de earnă	9

Prăvălie nouă!

Hainele de toamnă sunt croite modern și bine lucrate.

Prăvălie nouă!

Inlocuește hainele după măsură.

Asortiment mare în blane pentru oraș și călătorie, rocuri de piele, sprit, vânătoare și livrele de vizitii.

Cursul de cursa din 1909.

Renta ung. de aur 4%	112 10
Renta de aur de aur 4%	91 75
Impr. ot. fer. ung. în aur 3 1/2%	81 95
Impr. ot. fer. ung. în argint 4%	92 —
Bonuri rurale croate-slavone	94 —
Impr. ung. cu premii	2 1 —
Losuri pentru reg. Tisei și Seghedu	145 —
Renta de mărte austr. 4 1/2%	94 70
Renta de argint austr. 4 1/2%	94 60
Renta de aur austr. 4%	116 25
Renta de corone austr. 4%	94 70
Bonuri rurale ungare 3 1/2%	84 40
Losuri din 1899	164 25
Actii de ale Băncii ung. de credit	767 50
Actii de ale Băncii austr. de credit	677 —

Actii de ale Băncii austro-ung.	1773.—
Napoleoniori.	19.13 1/2
Mărci imperiale germane	117.63
London vista	240 80
Paris vista	95 45
Neto italiens.	94 70

Cursul pietei Brașov.

Din 25 Octombrie n. 1909.		
Bancnote rom. Camp.	18.94	Vend. 9 —
Argint român	18 80	18 96
Leu turcesc	21.50	21.60
Solis. fonc. Albină 5%	190.—	101.—
Stabe Rusesce	253.50	256 50
Napoleoniori.	19.04	19.10
Haibeni	11.20	11 40
Mărci germane	117.—	117.50

Prăfurile-Seidlitz ale lui MOLL

Veritabile numai dacă fie-care cutiă este provădută cu marca de apărare a lui A. MOLL și cu subscrierea sa.

Prin efectul de leuire durabilă al Prăfurilor-Seidlitz de A. Moll în contra greutăților celor mai cerebice la stomac și pânțee, în contra cărceilor și acrelei la stomac, constipațiunii cronice, suferinței de ficat, congestiunii de sânge, haemoroidelor și a celor mai diferite bôle femeesci a luat acest medicament de casă o răspândire, ce creșce mereu de mai multe decemii încoace. — Prețul unei cutii originale sigilate Corone 2 — Falsificațiile se vor urmări pe cale judecătorească.

Franzbranntwein și sare a lui Moll.

Veritabil numai dacă fie-care sticlă este provădută cu marca de scuire și cu plumbul lui A. Moll

Franzbranntwein-ul și sarea este foarte bine cunoscută ca un remediu popular cu deosebire prin tras (trotat), alina durerile de șoldină și reumatism și a altor urmări de reciea. —

Prețul unei cutii originale plumbate cor. 2.—

Săpun de copii a lui Moll.

Cel mai fin săpun de copii și Dame, fabricat după metcdul cel mai nou, pentru cultivarea rațională a peleii, cu deosebire pentru copii și adulți. — Prețul unei bucați cor. — 40 b. Cinci bucați cor. 1.80

Fie-care bucată de săpun, pentru copii este provădută cu marca de apărare A. Moll. —

Trimiterea principală prin Farmacistul A. MOLL Wien, I. Tuchlauben 9

c. și rez. turnisor al curții imperiale

— Comande din provincie se efectuează zilnic prin rambursă postală —

La deposite se se ceră anumit preparatele provădute cu i călitura și marca de apărare a lui A. MOLL.

Deposite în Brașov: la d-nii farmaciști Ferd. Jekelius, Victor Roth și en gros la D. Eremias Nepoții.

„Gazete Transilvaiei“ cu numărul a 10 tieri se vînd la zaraful Dumitru Pop, la tunăgeria de pe parcul Rudolf și la Eremias Nepoții.